

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

ІВАНЕЦЬ Микола Григорович - перший заступник прокурора Автономної Республіки Крим

У статті розглянуті деякі питання запобігання корупції в органах прокуратури в умовах відомчої реформи, що проводиться, а також трансформації її правового статусу. У роботі розглянуті фактори, які впливають на корупцію в прокуратурі, розглянуті заходи, спрямовані на запобігання цьому негативно-му явищу в системі прокуратури.

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, прокуратура, прокурор, орган прокуратури, фактори

Постановка проблеми

Реформи, які відбуваються в правоохоронній системі та системі кримінальної юстиції України призвели до формування нового бачення ролі та значення органів прокуратури. Зменшення впливу цього органу на суспільні та публічні відносини після позбавлення його окремих конституційних функцій змушує по-новому поглянути на його правовий статус, різні аспекти його роботи, здійснювати розробки багатьох нових форм діяльності, виявляти проблеми та шукати подальші шляхи покращення роботи цього вкрай важливого органу кримінальної юстиції. Традиційною для сучасної держави і надзвичайно гострою для усіх органів публічного управління та правоохоронних органів є проблема корупції. Прокуратура України, на шляху до зміни концепції функціонування, розпочала масштабні перетворення, які повинні гарантувати та забезпечити неухильне дотримання законів як в правоохоронній

сфері загалом, так і серед самих працівників органів прокуратури. Вирішення зазначених питань потребує системного підходу в дослідженні різних напрямків організації прокурорської діяльності, розгляду явищ, які здатні негативно впливати на діяльність працівників прокуратури, питання запобігання корупції в органах прокуратури зокрема. Саме цим обумовлена актуальність цієї статті.

Принагідно слід відмітити, що наукові роботи, присвячені розгляду різних аспектів функціонування прокуратури в державному механізмі, її компетенції та організації роботи, дослідженню прокурорської системи в цілому, проблемних моментів законодавства про прокуратуру припадає на передреформаційний період, який ґрунтується на законодавстві того часу. Проблемам діяльності органів прокуратури в механізмі публічного управління у своїх працях приділяли увагу такі вчені, як О. М. Бандурка, Ю. М. Грошевий, В. В. Долежан, М. В. Косюта, М. Й. Курочка, А. О. Любович, І. Є. Марочкін, Є. М. Попович, Н.О. Рибалка, М. В. Руденко, М. М. Тищенко, В. В. Шуба, П. М. Шумський, М. К. Якимчук та ін.

Метою статті є розгляд деяких питань запобігання корупції в органах прокуратури в умовах відомчої реформи, що проводиться, а також трансформації її правового статусу.

Виклад основного матеріалу дослідження

Корупція є загрозою національним інтересам країни, оскільки її розвиток веде до ослаблення позицій держави в соціальній, політичній і економічній сферах. Вона дискредитує владу, викликає недовіру з боку різних суб'єктів міжнародної діяльності, населення країни, ставить під сумнів соціальну корисність реформ, дезорганізує здійснення всіх без винятку функцій держави, створює сприятливі умови для криміналізації державних інститутів. Корупція загрожує економічній безпеці країни, підриває конкурентоспроможність вітчизняної продукції, заважає реалізації інтересів підприємств, руйнує ринкові механізми, призводить до неефективного використання бюджетних коштів і величезних матеріальних втрат - як прямих, так і непрямих. Корупція перешкоджає розвитку громадянського суспільства, суперечить його інтеграції, здійснення принципу рівності всіх перед законом, права на гідне життя, зацікавленості населення в підтримці законності і правопорядку, мотивації поваги до права і правозастосовчої діяльності. Корупція зачіпає інтереси кожного громадянина, так як вона знижує в цілому рівень і якість життя, надає деморалізуючий вплив на особистість, сприяє формуванню моральних деформацій, що володіють істотним криміногенним потенціалом. Особливо значущими криміногенними наслідками характеризується корупція в правоохоронних органах. Корупційні процеси в цих органах підривають основи побудови правової держави, створюють сприятливу обстановку для ослаблення правового контролю за ситуацією в країні, зрощування виконавчої та законодавчої влади з кримінальними структурами, проникнення їх у сферу управління бізнесом, великими виробництвами, торговими організаціями і мережами, сприяють інфільтрації кримінальних елементів в органи влади і в самі правоохоронні структури. Різко обмежуються інтереси громадської та особистої безпеки від протиправних посягань, відсутня реалізація невідворотності відповідальності за скоєне правопорушення як одна з генеральних цілей державно-правової політики, злочинна діяльність стає ви-

гідним і престижним видом бізнесу, в орбіту кримінальних відносин вступає все більша кількість населення, злочинна кар'єра знаходить значимість і привабливість в оцінках і думках представницьких груп населення. Система кримінальної юстиції стає самодостатньою і не виконує завдань, що об'єктивно стоять перед нею [1].

Багато вчених, які мають значний досвід роботи у сфері протидії корупції, відшуковують оптимальні шляхи вдосконалення системи правоохоронних органів, що мають протидіяти корупції. Для досягнення цієї мети, на їх погляд, слід вирішити низку завдань, зокрема щодо висвітлення причин та умов, які спонукали появу питання про створення спеціально уповноважених антикорупційних органів, визначення потреби у їхньому створенні й аналізі обставин, за яких вони можуть стати не лише дійсно спеціально уповноваженими органами у сфері протидії корупції, а й справжніми координаторами та відповідальними за стан такої боротьби [2, с. 35]. До завдань державно-правового механізму протидії корупції деякі автори відносять такі, як: створення атмосфери суспільної нетерпимості до корупції; визначення системи органів протидії корупції, оптимізація їх структури та визначення форм взаємодії та координації між ними; забезпечення гарантій прав громадян і юридичних осіб під час здійснення заходів із протидії корупції; підвищення міри відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією [3, с. 65].

Прокуратура України залишається системоутворюючим та ключовим правоохоронним органом щодо боротьби з корупцією в Україні, оскільки продовжує відігравати координаційну роль у діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинності в Україні. Вона визначена як спеціально уповноважений суб'єкт протидії корупції і, незважаючи на існування Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції, а також важливу роль органів внутрішніх справ у розслідуванні корупційних злочинів, формує в сучасних умовах порядок денний антикорупційної діяльності дер-

жавного апарату та виступає визначальним елементом реалізації антикорупційної політики держави [4, с. 46]. Дійсно, як правило, органи прокуратури являються активним учасником діяльності з протидії та запобігання злочинності, натомість, незважаючи на проведені реформи, системні зміни в діяльності цього органу, негативні явища, пов'язані корупцією, мають місце. Імідж органів прокуратури у великій мірі залежить від результатів їхньої діяльності, від того, наскільки суспільство повірить у здатність до якісного та чесного виконання власних функцій і досягнення визначених завдань.

Політика Генеральної прокуратури України щодо запобігання і протидії корупції ґрунтується на засадах, визначених статтею 3 Закону України «Про прокуратуру»: верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; презумпції невинуватості; незалежності прокурорів; політичної нейтральності; недопустимості незаконного втручання в діяльність органів влади, прозорості діяльності, а також формування негативного ставлення до корупції, невідворотності покарання за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення [5]. Визнання існування корупціогенних факторів, а також існування явищ корупції в самій системі прокуратури засвідчує бажання з боку її керівництва шукати шляхи вирішення цієї складної, багатогранної та комплексної проблеми. Виконуючи вимоги чинного антикорупційного законодавства, органи прокуратури, окрім здійснення спеціальних антикорупційних заходів, здійснюють власні, інституційні та правові заходи, реалізація яких дозволяє зменшити негативні явища, підвищити професійність працівників прокуратури, що в цілому підвищить якість прокурорської діяльності. Закономірності, які пов'язуються з корупцією, обумовлюють ті механізми, які дозволяють зменшити ці негативні явища. Вони передбачають створення спеціальних органів (підрозділів), формування незалежної системи правового регулювання, спеціальних заходів тощо.

Згідно з положеннями антикорупційної програми Генеральної прокуратури України, заходами з реалізації загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у діяльності органів прокуратури у 2017 році є: аналіз стану запобігання та протидії корупційним і пов'язаним з корупцією правопорушенням, виконання вимог Закону працівниками органів прокуратури; виявлення корупціогенних ризиків у діяльності органів прокуратури, встановлення причин і умов їх виникнення, реалізація заходів щодо їх усунення (мінімізації); встановлення й заохочування нових ефективних запобіжників вчиненню корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень працівниками органів прокуратури, у тому числі тих, що стосуються дотримання порядку запобігання і врегулювання конфлікту інтересів, правил прокурорської етики, а також недопустимості порушень обмежень і заборон, встановлених Законом; вжиття заходів щодо виявлення конфлікту інтересів при виконанні повноважень працівниками органів прокуратури та його усунення, здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів; проведення службових розслідувань та створення умов невідворотності відповідальності осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; удосконалення роботи з добору кадрів, підвищення кваліфікації та професійного рівня працівників органів прокуратури; вжиття заходів щодо матеріально-побутового забезпечення та соціального захисту працівників органів прокуратури як важливих чинників стимулювання праці в органах прокуратури й запобігання корупційним проявам; забезпечення захисту працівників, у тому числі тих, які повідомили про можливі факти корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень або про підбурення до їх вчинення; вжиття додаткових профілактичних заходів щодо несприйняття корупції та інших протиправних проявів у прокурорському середовищі; вжиття додаткових заходів навчального та методичного характеру щодо застосування і виконання положень антикорупційного законодавства працівниками органів прокуратури; удосконалення організа-

ції роботи на основних напрямках діяльності органів прокуратури; виключення можливості існування у відомчих організаційно-розпорядчих документах чинників для корупційних ризиків, з цією метою запровадити опрацювання проєктів таких документів на предмет їх відповідності вимогам антикорупційного законодавства; чітке врегулювання порядку вчинення працівниками органів прокуратури дій, пов'язаних із забезпеченням діяльності органів прокуратури; взаємодія з міжнародними і національними органами, установами і організаціями в питаннях розроблення заходів, спрямованих на запобігання і протидію корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням в діяльності органів прокуратури; інформування громадськості про здійснювані Генеральною прокуратурою України заходи щодо запобігання та протидії корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням в діяльності органів прокуратури, забезпечення доступу до публічної інформації; інші заходи, визначені антикорупційним законодавством України [5].

Для прокуратури формування спеціальної системи антикорупційних заходів обумовлено:

прямим обов'язком цього органу забезпечувати законність;

професійним обов'язком кожного прокурора;

принципами прокурорської діяльності.

Сучасні форми корупції та система заходів із її запобігання в органах прокуратури є наслідком та результатом взаємодії усіх об'єктивних та суб'єктивних факторів, пов'язаних із професійною діяльністю цього органу. Подальший розвиток законодавства про діяльність прокуратури, удосконалення правового статусу її працівників вимагає врахування корупційних ризиків їхньої діяльності, її належного правового та організаційного забезпечення, а також державних гарантій незалежності з тим, щоб діяльність прокурорів спрямовувалась виключно на ті завдання, які визначені для цього органу законом та Конституцією України.

SUMMARY

The article deals with some issues of prevention of corruption in the prosecutor's offices in the context of the departmental reform being carried out, as well as the transformation of its legal status. The paper considers factors influencing corruption in the prosecutor's office, measures aimed at preventing this negative phenomenon in the system of the prosecutor's office are considered.

Key words: corruption, prevention of corruption, prosecutor's office, prosecutor, prosecutor's office, factors

Література

1. Петелина Людмила Викторовна. Изучение и предупреждение коррупции в правоохранительных органах / Научно-библиотека диссертаций і авторефератів disserCat <http://www.dissercat.com/content/izuchenie-i-predepzhdenie-korrupsii-v-pravookhranitelnykh-organakh#ixzz57YD1MLV> в контекстного навчання.
2. Скулиш Є.Д. Державне бюро розслідувань як спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції / Є.Д. Скулиш // Право України. – 2015. – № 12. – С. 30–36.
3. Бездольний М. Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна, Харків, 2009. 197с.
4. Горган О. Л. Прокурорська діяльність щодо боротьби з корупцією у контексті реформи органів прокуратури України // Право і суспільство – № 5-2. – 2015. – С.40-47
5. Наказ Генеральної прокуратури України від 31 березня 2017 року N 98 «Про затвердження антикорупційної програми Генеральної прокуратури України на 2017 рік»